

Sven Tito Achen og Ole Rostock: Bibliografi over heraldisk litteratur i Danmark og om Danmark 1589–1969, DHF 1971. 192 s., ill.

Den, der normalt ikke beskæftiger sig med heraldik, vil sikkert undre sig over, at dette specielle emne viser sig at kunne danne grundlag for en bibliografi omfattende ca. 2500 numre, og den, der dyrker denne historiens måske mest festlige og fascinerende hjælpevidenskab, bliver forsåvidt også overrasket. Bibliografien dækker litteratur om heraldik af enhver art, der er trykt i Danmark, og hvad der er udkommet i udlandet om heraldik, der vedrører det danske rige i sin videste historiske udstrækning. Forfatterne, Heraldisk Selskabs formand og sekretær, tilsammen et stærkt hold, forsikrer i forordet, at kun hvad der er skrevet ud fra et udtrykkeligt heraldisk synspunkt er medtaget. En lang række artikler o. lign. inden for personalhistorie, topografi, kulturhistorie, numismatik m. m., der ved illustrering eller på anden måde kan indeholde heraldiske oplysninger, er således udeladt. Princippet er dog heldigvis ikke ganske fulgt i bibliografien. Det er helt naturligt, at grænseområder som bomærker, emblemantik, ordener og medaljer, flag og faner er medtaget.

Forfatterne er gået uhyre grundigt og detaljeret til værks. Foruden selvstændige bogtitler og monografiske artikler – indholdet af Heraldisk Tidsskrift (udkommet siden 1960) beslaglægger ca. 1/5 af numrene – er der medtaget anmeldelser, leksikonartikler, vigtigere index og udsnit af bøger, udpluk af Statstidende, Lovtidende, Registreringstidende o. lign., interviews i dagblade m. m. At man kan pege på enkelte ting, der mangler, gælder vel for enhver specialbibliografi. En række pressenotitser virker overflødige, omend de afspejler omverdens syn på heraldiske fænomener. En fyldig indholdsfortegnelse over de tolv hovedafsnit og de mange krydshenvisninger og forfatterregistret gør det let at finde frem til relevant litteratur om et emne. Under »heraldik i almindelighed« finder man elementære fremstillinger om definition, terminologi, turneringer, heroldsembeder o. lign.; »heraldiske figurer« anfører monografier om geometriske figurer, flora, dyreverden, fabelvæsener, kristne og verdslige symboler m. m.; bisper og religiøse institutioner har et særligt afsnit »kirkelige våbener«; »sigiller« grupperer sigillografien i dens kunstneriske, materielle, juridiske og andre aspekter; i »fyrstelig og statslig heraldik« (konge- og rigsvåbener) sætter danske kongers territoriale besiddelser og prætentioner gennem tiden sig spor i form af undergrupper om unionsvåbener, trekronerstriden, hertugdømmerne m. m.; flagafsnittet har bl. a. en fyldig oversigt over litteratur om Dannebrog; genealogi, adelige institutioner, våben- og adelsbreve, ordensplader, skydeskiver, enkelte slægters og personers heraldik m. m. er samlet under »slægtsvåbener«; »kommunalt« anfører bl. a. alle publicerede indregistreringer af kommunevåbener og omtale af dem i aviser og blade; i »korporationer m. m.« findes publikationer om segl for gilder og laug, institutioner og embeder, militære mærker m. m.; et afsnit om heraldikkens juridiske sider er udarbejdet af amtsdirektør Ernst Verwohlt, der udtømmende opregner våbenretlig litteratur, betænkninger, særskilte lovparagraffer, bekendtgørelser, domme o. lign.; et særligt afsnit afspejler heraldikken som kunst, anfører biografier om heraldiske kunstnere og bringer, delvis topografisk ordnet, en lang række titler om våbeners anvendelse i forbindelse med gravsten, kalkmalerier, bogbind, vandmærker, exlibris, mønter, frimærker, porcelæn, sølv, tekstiler m. m.; hvad der er skrevet om heraldiske materialesam-

linger, organisationer, kongresser m. m. og heraldik som identificerings- og dateringsmiddel er samlet i »det heraldiske studium«. Den smukt illustrerede og indbundne bibliografi giver et godt indtryk af, hvad heraldik kan bruges til, og kan bruges af mange andre end heraldikere.

Nils G. Bartholdy

Sven Tito Achen: Identifikation af anonyme våbenskjole, DHF 1972. 96 s., ill.

Identifikation af våbener, som beskueren – der kan være museumsmand, antikvitetsamler, bogelsker, personalhistoriker m. m. – ikke uden videre kender, har i utallige tilfælde vist heraldikkens nytte. I 1964 gav Sven Tito Achen i *Heraldisk Tidsskrift* en anvisning på, hvordan man bærer sig ad med at identificere anonyme våbener. Denne artikel har han nu udbygget og udgivet som håndbog i DHFs serie. Man kunne dog have ventet, at vejledningen som selvstændig bog havde behandlet identifikationsproblemer på en noget bredere basis. Som den er nu, tager den hovedsagelig sigte på at sætte amatøren i stand til at benytte en række almindeligt tilgængelige opslagsværker og enkelte andre hjælpemidler – hvad der i sig selv ingenlunde er dårligt. Stof fra nogle af de værker, hvortil der i visse tilfælde henvises, kunne med fordel være trukket ind i bogen; f. eks. kunne anevåbeners anbringelse i forskellige systemer på ligsten og epitafier have været omtalt nærmere. Den enkle udvej at slå danske ordensriddere (ordens-tegn i forb. m. våbener røber sommetider, hvilken våbenførende person det drejer sig om) op i Hof- og Statskalenderen, der er udkommet siden 1734, kunne godt være nævnt, og der mangler oplysninger om, hvor man finder fortegnelser over riddere af udenlandske ordener. Bomærkefænomenet berøres slet ikke. Ikke alle danske seglpublikationer er nævnt, fordi bogen kun beskæftiger sig med identifikation af våbener, der kan henføres til personer, men ikke f. eks. by- og herredssegl. Der gås ikke nærmere ind på, hos hvilke organisationer eller myndigheder f. eks. i udlandet man kan søge om supplerende hjælp, hvis man er kørt fast. »Storcks Herold« i Rigsarkivet er i virkeligheden udarbejdet af P. B. Grandjean (men er i øvrigt nu gjort overflødig af Achens nyudgave af Storcks tegninger, »Danske adelsvåbener, 1973«, der er ordnet heraldisk og har en let-anvendelig nøgle). En samlet fortegnelse over nævnte opslagsværker havde været praktisk.

Trods de anførte indvendinger er Achens lille håndbog i våbenidentifikation nyttig og vil umiddelbart være en god hjælp for mange. De omtalte metoder har forfatteren selv benyttet med gode resultater adskillige gange. Det er praktisk, at man får at vide, hvilke biblioteker der har de forskellige opslagsværker. Vejledningen til opklaring af danske våbener er fyldigst, for de andre nordiske landes vedkommende mere kortfattet. De store engelske og kontinentale trykte hjælpemidler præsenteres, så man har en rimelig chance for også at kunne identificere udenlandske våbener.

Bogen som sådan er bestemt ikke kedelig læsning. I stedet for abstrakte forklaringer gives en række eksempler – med illustrationer – på identifikationsopgaver, der omfatter heraldik på malerier, bogbind, exlibris, sølvtøj, porcelæn, glas, segl, kirkeinventar m. m. Achens evne til at blive fascineret af et våben og til at begejstre andre er charmerende, og man tilgiver ham gerne nogle af hans subjektive betragtninger.

Nils G. Bartholdy